

**Чергування
[O]-[A], [E]-[i],
[E]-[и] в дієслівних
коренях**

Чергування голосних у дієслівних коренях

Чергування голосних у дієслівних коренях			
Чергуються голосні	Вживається	Умови вживання	Приклади
[o] — [a]	[a] [i]	Перед наголошеним суфіксом -а-	Котитися — кататися
[e] — [i]	[и]	Перед наголошеним суфіксом -а- і -ува-	Берегти — зберігати Чесати — зачісувати
[e] — [и]		Перед наголошеним суфіксом -а- у префіксальних дієсловах перед [р], [л]	Завмерти — завмирати Жерти — пожирати

Ненаголошені Е та И в корені слова

Пишеться –Е:

- 1. У складах із ненаголошеними е та и пишеться та сама літера, що й під наголосом: зазирнути, бо зиркати.
- 2. У словах із постійним наголосом невиразний звук рекомендується перевіряти за словниками: минулий.

Ненаголошені Е та І в корені слова

- 3. У групі -ере- (повноголосся), а також у групі -еле-: берег, дерево, серед; зелень, пелена, селезень, шелест.
- 4. У суфіксах: -еня-, -енк-, -еньк-, -есеньк-, -ечк-, -тель, -ен-, -ер(о): цуценя, Петренко, ніженька, восьмеро, вузесенький, дужечка, учитель, зроблений, п'ятеро.
- 5. Якщо -е при зміні слова випадає: червень, бо червня, човен, бо човна.

Ненаголошені Е та И в корені слова

Пишеться –И:

- 1. У групах -ри, -ли: бриніти, глитати.
- 2. Якщо можна дібрати спільнокореневе слова, де сумнівний и буде під наголосом: кришити - крихта.

Букви е,и у закінченнях дієслів

- 1. Е пиши у закінченнях дієслів, які у множині 3-ї особи (вони) закінчуються на -уть (-ють):
вони пишуть – ми пишемо, ти пишеш, ви пишете
вони можуть – ми можемо, ти можеш, ви можете

Букви е,и у закінченнях дієслів

- 2. И пиши у закінченнях дієслів, які у множині 3-ї особи (вони) закінчуються на -ать(-ять):
вони кричать – ми кричимо, ти кричиш, ви кричите
вони молотять – ми молотимо, ти молотиш, ви молотите, він молотить

Е (невипадний), І (невипадний)

- 1. Це чергування теж відбувається в коренях дієслів, змінюючи їх значення: **е** виступає в префіксальних морфемах дієслів доконаного виду, **і** — в дієсловах недоконаного виду

вигребти — вигрібати, викоренити — викорінювати, випекти — випікати, замести — замітати, зберегти — зберігати, летіти — літати, наректи — нарікати, спостерегти — спостерігати, причепити — чіпляти й чіпати (так само виволокти — виволікати, де **о** чергується з **і**)

Е (невипадний), І (невипадний)

- 2. Е чергується з і також у дієсловах із суфіксом -ува- (-юва-), коли наголос падає на кореневий і, та в похідних від цих дієслів іменниках на **-ння**

брехати — набріхувати, викоренити — викорінювати, завертіти — завірчувати, тесати — затісувати, чекати — очікувати; викоренення — викорінювання, чекання — очікування; так само виполоскати — виполіскувати (де о чергується з і)

Е (випадний)-и

- 1. Випадний е чергується з и перед л, р

беру — брати — вибирати, вистелю —
вислати — вистилати, завмер — замри —
завмирати, запер — запри — запирати, стер —
зітри — стирати та ін.

Чергування о-а


- 1. Це чергування відбувається в коренях низки дієслів, змінюючи їх значення. Дієслова з **о** звичайно позначають тривалу, нерозчленовану дію або одноразову, закінчену, дієслова з **а** — повторювану, багаторазову дію

гонити — ганяти, котити — качати, кроїти —
краяти, ломити — ламати, могти, змогти, допомогти
та ін. — вимагати, допомагати; скочити — скакати;
схопити — хапати; стояти — стати

Чергування о-а

- 2. Однак більшість дієслів має кореневий **о**, що не чергується з **а**

вимовити — вимовляти, виростити —
вирощувати, простити — прощати, виношувати,
відгороджувати, договорювати, заспокоювати,
переконувати, установлювати та ін., але випровадити
— випроводжати

- 
- При зміні слів та творенні нових слів голосні звуки можуть замінювати один одного, тобто чергуватися. Так утворюються різні варіанти одного й того ж кореня.
 - Буква а пишеться в коренях дієслів перед наголошеним суфіксом -а- (-я-): скочити — скакати.

- Буква і пишеться в коренях дієслів перед наголошеним суфіксом -а- (-я-): вимітати, згрібати.
- В окремих словах вимовляється звук [i] і пишеться буква і також перед суфіксом -ува-, -юва-: викоренити — викорінювати.

- У деяких дієслівних формах звук [е] випадає і чергується зі звуком [и]: терти — тру — витирати.
- Буква и пишеться в префіксальних дієсловах після букв, що позначають приголосні звуки перед [р], [л] і наголошеним суфіксом -а- (-я-): беру — збирати, стелити — застилати.

Дякую за увагу!